

- юрид. наук : 12.00.07 / Гайдук Андрій Валерійович. — К., 2006. — 193 с.
6. Голмс С. Політична корупція античної доби / С. Голмс, А. Шайо]. — К.: К.І.С., 2004. — 440 с.
7. Th. Aufrecht. Die Hymnen des Rigveda. 1—2. Teil, 3. Auflage, Berlin, 1955.— 322 p.
8. Голосніченко І. П. Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права. — К.: Вища школа. — 1991. — 427 с.
9. Чебунин А. В. Китайский буддийский канон. История проникновения и становления буддизма в Китае: [монография] /А. В. Чебунин. — Улан-Удэ: Изд.-полигр. комплекс ФГОУ ВПО ВСГАКИ, 2009. — 278 с.
10. Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн / О. О. Шевченко. — Київ: Атіка, 1998 — 364 с.
11. Чебунин А. В. Веная-питака(буддийский канон): [монография] /А. В. Чебунин. — Улан-Удэ: Изд.-полигр. комплекс АНТЕЙ, 2011. — 412 с.
12. Антология мировой философии в четырех томах. Философия древности и средневековья часть / под ред. В. В. Соколова. — М.: «Мысль» — 1969. — 576 с.
13. Кельзен Г. Чистое учение о праве и аналитическая юриспруденция / Г. Кельзен; пер. с англ. А. А. Краевского. — СПб.: ООО Университетский издательский консорциум «Юридическая книга», 2011. — 675 с.

УДК 342 : 656 (477)

Ярмиш Н. О., аспірант кафедри кримінального права та кримінології ХНУВС

Цілі та завдання забезпечення громадської безпеки

У статті проаналізовано та виділено дві вузлові цілі забезпечення громадської безпеки: охорона громадян від загроз громадській безпеці та захист громадян від загроз громадській безпеці. Визначено основні завдання забезпечення громадської безпеки.

Ключові слова: громадська безпека, ціль, завдання, загроза, захист.

В статье проанализированы и выделены две узловые цели обеспечения общественной безопасности: охрана граждан от угроз общественной безопасности и защита граждан от угроз общественной безопасности. Определены основные задачи обеспечения общественной безопасности.

Ключевые слова: общественная безопасность, цель, задачи, угроза, защита.

The article analyzed and identified two nodal purpose of public safety: protection of citizens against threats to public security and protection of citizens from threats to public safety. The main task of ensuring public safety.

Keywords: social security, purpose, objectives, threat protection.

Формування методологічно завершеного концепту механізму протидії злочинності у сфері громадської безпеки передбачає визначення засадничих положень, керівних ідей його організації й функціонування як складової системи більш високого рівня — забезпечення громадської безпеки в цілому. Цілі, завдання та принципи останнього мають родові значення по відношенню до діяльності щодо нейтралізації, запобігання криміногенним загрозам громадській безпеці, підпорядковують її регуляторному впливу своїх загальних настанов. Втім, слід мати на увазі, що багатогранність феномену громадської безпеки, поєднання у ньому і об'єктивних і суб'єктивних,

іраціональних станів вимагає від управлінської надбудови соціальної системи створення багаторівневого, різноспрямованого, мультисекторального конструкту, який би відповідав всьому спектру запитів суспільства щодо забезпечення його членів від можливого негативного впливу як від визначених (актуалізованих), так і потенційно можливих джерел небезпек, що так чи інакше можуть бути ідентифіковані із загрозами громадській безпеці.

Реалізація цієї соціальної місії — справа не одного століття. Весь процес еволюції людської думки у технічній, гуманітарній сферах супроводжувався кількісною ескалацією та якісним ускладненням, урізноманітненням форм і видів антропо-технологічних, антропо-природничих взаємозв'язків. Масове проникнення досягнень цивілізації у повсякденність пересічних громадян у XX–XXI ст.ст. в значній мірі оновило й диференціювало гамму загроз їх безпеці, про які йшлося вище. Саме їх зміст, закономірності генези мають фундувати орієнтуючу складову стратегії забезпечення громадської безпеки. Однак, не маючи на меті в цій роботі здійснити розробку основних положень вказаної стратегії, зауважимо, що цілі, завдання та принципи забезпечення громадської безпеки апіорі є похідними від них, а операційно й функціонально — повинні відображати спрямованість на їх обструкцію.

Загалом проблеми кримінологічного забезпечення громадської безпеки та громадського порядку були предметом наукових досліджень О. М. Бандурки, В. С. Батиргареевої, В. В. Голіни, І. М. Даньшина, О. М. Джужі, В. П. Ємельянова, А. П. Закалюка, О. М. Литвинова, Г. Й. Шнайдера та інших вчених. Політико-кримінологічні проблеми протидії злочинності, які в тому числі пов'язані із забезпеченням громадської безпеки та громадського порядку, в тій чи іншій мірі висвітлювались також і у працях В. М. Бурлакова, М. Г. Вербенського, Я. І. Гілінського, О. І. Гурова, В. О. Глушкова, І. М. Даньшина, А. І. Долгової, П. А. Кабанова, І. І. Карпеця, О. Г. Колба, О. М. Костенка, В. М. Кудрявцева, О. М. Литвака, В. В. Лунєєва, В. А. Мисливого, А. А. Музики, С. С. Овчинського, Ю. В. Орлова, А. Л. Сморгунової, В. А. Тимошенка, В. П. Тихого, В. М. Трубникова, А. М. Черниш, В. І. Шакуна, Д. А. Шестакова, П. Л. Фріса, О.Н. Ярмиша та деяких інших вчених.

У запропонованій статті розглянуто одне з актуальних питань протидії злочинності у сфері громадської безпеки, а саме цілі та завдання забезпечення громадської безпеки.

Забезпечення громадської безпеки як у звичайних умовах життєдіяльності суспільства та держави, так і в умовах виникнення надзвичайних ситуацій досягається шляхом проведення єдиної державної політики у галузі забезпечення внутрішньої безпеки держави, а отже і громадської безпеки, реалізацією заходів економічного, політичного, організаційного та іншого характеру, що направлені перш за все на попередження загроз життєво важливих інтересів держави та суспільства [1]. Телеологічні основи забезпечення громадської безпеки криються у надрах цінності тих благ, що визначають сутність та зміст громадської безпеки. Здійснений в попередніх підрозділах цієї роботи їх аналіз дозволяє висловити наступні міркування.

Генеральною метою забезпечення громадської безпеки доцільно, на нашу думку, визнати гарантування суспільного та особистого спокою, що ґрунтується на підтриманні рівноваги між існуючими і потенційними загрозами та наявним і можливим станом захисту від них, за якої забезпечується нормальний прогресивний розвиток соціальних груп й населення держави в цілому, *реалізація конструктивного*

людського потенціалу, а також функціонально спроможних параметрів діяльності системи спеціалізованих суб'єктів захисту населення від загроз (їх нейтралізації та запобігання) техногенного, криміногенного, іншого антропогенного й природничо детермінованого характеру. Отже, мета забезпечення громадської безпеки є складеною категорією та не може бути визначена лаконічно, як, зрештою, і громадська безпека. Однак, ми вважаємо, що одним з ключових компонентів мети забезпечення громадської безпеки у тривалій перспективі є гарантування умов для реалізації конструктивного людського потенціалу. Саме гарантування умов, а не забезпечення реалізації як такої.

Людський потенціал — поняття, що набуває ролі засадничого в системі орієнтирів державного управління. Зазвичай фахівці визначають його як сукупні можливості людей до соціально-економічної діяльності та до власного розвитку [2, с. 30]. За певних умов людський потенціал набуває форми людського капіталу. Під ним розуміються продуктивні здібності людини, які використовуються в економічній діяльності і приносять дохід [2, с. 33; 3, с. 152]. Дійсно, можливість реалізації особистості в економічних умовах є суттєвою запорукою стабільного та прогресивного розвитку суспільства в цілому. І забезпечення особистості, соціальних груп від загроз громадській безпеці, факторів дестабілізації їх спокою, як метасоціальної категорії, є, безумовно, важливою умовою для реалізації того-таки потенціалу. Проте, очевидно, що він не обмежується виключно відносинами економічного формату, а поширюється далеко за його межі, набуваючи в окремих випадках визначального по відношенню до них характеру. Мова йде про духовний розвиток особистості, нації, народу. У цьому аспекті та у світлі останніх подій виняткової важливості набуває проблема інтеграції системи забезпечення громадської безпеки та національної безпеки. Переконані, що спільною площиною цих проблем є національно-політична самоідентифікація українського народу, що передбачає комплекс заходів історико-дослідницького, освітньо-просвітницького, інформаційного, правового, економічного та суто політичного характеру. Їх вирішення — важливий крок на шляху до стабілізації внутрішньополітичної ситуації країні, зниження соціальної напруженості, започаткування тенденції стабільності й сталості людського розвитку.

Тим не менш, з операційної точки зору, метою забезпечення громадської безпеки так чи інакше є, власне, підтримання належного стану громадської безпеки, який би був нормальним у конкретно-історичних умовах. Підкреслимо, що саме нормальним за заданих умов: це означає відмову від безпекового абсолюту та свідомий, раціональний, об'єктивний підхід до визначення оптимального співвідношення можливостей держави та суспільства тим загрозам, що сформувалися чи імовірно можуть виникнути. За аналогією з концепцією Е. Дюркгейма щодо іманентної природи злочинності в контексті соціального розвитку та наявності певного нормального рівня насиченості нею суспільства, можна вести мову про існування деякого науково обґрунтованого й допустимого стану небезпек; так би мовити — «девіації в межах норми».

Визначення вказаного стану допустимого рівня та характеру загроз громадській безпеці неодмінно є тією вихідною інформаційною базою, що має прийматися за основу при розрахунку матеріальних, кадрових, інформаційних, часових та інших ресурсів, формуванні стратегій і тактичних заходів щодо реагування на потенційні і дійсні загрози, їх нейтралізацію та, за необхідності, ліквідацію негативних наслідків їх дії. Переконані, що наразі сформована гостра потреба у науковому розробленні

методики моделювання допустимого стану загроз громадській безпеці. Такого роду дослідження є комплексними, міждисциплінарними та мають бути забезпечені надійними моніторинговими процедурами задля оновлення суттєвих параметрів, що впливають на рівень захищеності суспільства від загроз його поступальному розвитку.

Складноорганізований та багатоплановий характер генеральної мети забезпечення громадської безпеки дає можливість виділити його дві *вузлові цілі*:

1) *охорона громадян від загроз громадській безпеці*, досягнення якої передбачає прогнозування імовірних виникнення факторів небезпеки та вчасне їх усунення. Іншими словами – йдеться про ранню превенцію й недопущення виникнення та деструктивного впливу негативних чинників з числа загроз на складники громадської безпеки;

2) *захист громадян від загроз громадській безпеці*, реалізація чого означає гарантування вчасного припинення дії деструктивних факторів небезпек, усунення негативних наслідків їх дії. На відміну від охорони, мета захисту зорієнтована на формування своєрідної другої лінії безпосередньої та пізньої превенції загроз громадській безпеці, коли останні вже трансформувалися в дійсні фактори негативної дії і існує можливість лише їх припинення та згладжування деструктивних ефектів від них.

Як можна бачити, зазначені цілі є взаємодоповнюючими та, водночас, відображають телеологічні засади взаємодії функціонально різних блоків соціально-управлінських практик, спрямованих на профілактику, запобігання виникненню загроз громадській безпеці, їх генерації до стану деструктивних факторів, а також припинення дії останніх й нейтралізацію відповідних небезпечних наслідків. Зазначені блоки на сьогоднішній день мають складну інституційну організацію: поєднують різновідомчих суб'єктів, широко правову базу, строкатий арсенал засобів діяльності. Потреба у забезпеченні її структуризації, векторної специфікації, злагодженого функціонування, наступальності у роботі зумовлює необхідність у виділенні *завдань забезпечення громадської безпеки*, що можуть бути представлені у наступній послідовності:

1) *постійне та вчасне надання модераторам систем забезпечення громадської безпеки інформації щодо виникнення загроз її стану, а також щодо її новітніх видів і форм*. Виконання цього завдання передбачає:

а) систематичне провадження наукових досліджень за профілем, визначеним згідно природи потенційних загроз, галузевої приналежності суб'єктів протидії їм та правової основи їх діяльності;

б) вивчення зарубіжного досвіду та його впровадження до національної практики забезпечення громадської безпеки;

в) налагодження системи моніторингу стану громадської безпеки, що виконуватиме діагностичну, сигнальну, описову та прогностичну функції. Особливого значення моніторинг стану громадської безпеки набуває в розрізі проблеми запобігання виникненню надзвичайних ситуацій. Перелік останніх є достатньо широким, а тому до моніторингових процедур має залучатися відповідне коло суб'єктів: від Міністерства внутрішніх справ, Міністерства надзвичайних ситуацій аж до Державного агентства з управління зоною відчуження. Наголосимо, що поряд з безумовним пріоритетом державної форми вказаного моніторингу (з огляду на інституційні засади та ресурсні можливості апарату держави), доцільним та бажаним є стимулювання розвитку громадських моніторингових об'єднань. Метою останніх є створення належного балансу для суб'єктів державної системи моніторингу та мінімізація негативних ефектів відомчо-

корпоративного характеру в його організації та реалізації. Тобто мова йде про додатковий важіль забезпечення повної та достовірної інформації, в тому числі й кримінологічної, яка б відповідала вимогам актуальності, репрезентативності та забезпечувала управлінські запити в системі забезпечення громадської безпеки;

2) *прогнозування імовірних сценаріїв розвитку потенційних та наявних загроз, а також функціональних параметрів системи протидії їм.* Вказане завдання, що має забезпечити надання модератору інформації прогностичного характеру, охоплює цілий комплекс аналітичних й суто дослідницьких, евристичних заходів та може бути реалізований виключно на основі щільної співпраці суб'єктів адміністрування з науково-дослідними органами та установами. Особливу актуальність в цьому сенсі набуває проблема інтеграції окремих завдань й функцій вищих навчальних закладів, громадських організацій та вищих, центральних, місцевих органів державної влади. Добре в цьому аспекті себе зарекомендувала Кримінологічна асоціація України – всеукраїнська громадська організація, що діє на базі Харківського національного університету внутрішніх справ та спеціалізується на провадженні різнопланових досліджень проблем протидії злочинності, що об'єднала у своїх лавах широке коло науковців і практиків зі всієї України. Специфіка діяльності асоціації дозволяє вирішувати найбільш складні завдання, в тому числі й прогностичного спрямування у співпраці з органами державної влади всіх рівнів та галузей. Тож у подальших напрацюваннях в напрямі забезпечення громадської безпеки доцільним, вважаємо, розглядати можливість інтеграції організаційних, інтелектуальних можливостей Кримінологічної асоціації України та відповідних органів державної влади, місцевого самоврядування, неурядових формувань.

3) *планування заходів:* а) запобігання виникненню загроз громадській безпеці чи нейтралізації вже існуючих, однак не реалізованих; б) діючих дестабілізаційних, деструктивних факторів, що спричиняють шкоду суспільним відносинам у сфері громадської безпеки. Виконання цього завдання, окрім, власне, планування передбачає попередню розробку самих заходів, їх наукове обґрунтування, *прогнозування наслідків* їх реалізації (як для загроз громадській безпеці, так і побічних наслідків: людських втрат, фінансових витрат, екологічного забруднення, міжнародного ускладнення, внутрішньополітичної напруженості тощо). Самі ж заходи є різноплановими та залежать від характеру загроз, їх детермінант, можливостей суб'єктів протидії, їх правового статусу та мають вироблятися перш за все в межах окремих монографічних, комплексних досліджень, а також безпосередньо в «польових» умовах за ситуацією;

4) *безпосередня реалізація запобіжних заходів* з метою упередження виникнення загроз громадській безпеці чи активізації, розвитку вже існуючих та припинення їх на стадії розгортання, мінімізації спричинюваної шкоди. На думку А. В. Басова, безпосередня реалізація запобіжних заходів включає:

по-перше, розробку та реалізацію необхідних нормативно-правових актів у сфері забезпечення громадської безпеки;

по-друге, розробку та прийняття загальнодержавних програм у сфері забезпечення громадської безпеки;

по-третє, створення умов для сталого та ефективного кадрового, матеріально-технічного, фінансового, інформаційного та юридичного забезпечення діяльності суб'єктів забезпечення громадської безпеки;

по-четверте, поновлення об'єктів громадської безпеки, яким була завдана шкода;

по-п'яте, здійснення контрольно-наглядової діяльності у зазначеній сфері [1].

Викладені міркування вважаємо обґрунтованими. Однак, зауважимо, що на перший план у виконанні цього завдання виходить вимога компетентності суб'єктів реалізації, їх добросовісність, чітке дотримання вихідних настанов, планових умов, адміністративних імперативів, вимог законності, наукових, управлінських, галузевих принципів. При цьому сам процес реалізації повинен супроводжуватись моніторингом стану громадської безпеки, що дозволить оцінити ефективність вживаних заходів, роботу відповідних суб'єктів, оперативно внести корективи до планів забезпечення громадської безпеки;

5) *усунення (мінімізація, компенсація) заподіяної суспільним відносинам у сфері громадської безпеки шкоди* внаслідок дії деструктивного фактору, зокрема й криміногенного.

Висновок. Складноорганізований та багатоплановий характер генеральної мети забезпечення громадської безпеки надав можливість виділити його дві вузлові цілі: 1) охорона громадян від загроз громадській безпеці, досягнення якої передбачає прогнозування імовірних виникнення факторів небезпеки та вчасне їх усунення; 2) захист громадян від загроз громадській безпеці, реалізація чого означає гарантування вчасного припинення дії деструктивних факторів небезпек, усунення негативних наслідків їх дії.

Завданнями забезпечення громадської безпеки визначено такі: а) постійне та вчасне надання модераторам систем забезпечення громадської безпеки інформації щодо виникнення загроз її стану, а також щодо її новітніх видів і форм; б) прогнозування імовірних сценаріїв розвитку потенційних та наявних загроз, а також функціональних параметрів системи протидії їм; в) планування заходів превенції; г) безпосередня реалізація запобіжних заходів; д) усунення (мінімізація, компенсація) заподіяної суспільним відносинам у сфері громадської безпеки шкоди.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Басов А. В. Забезпечення громадської безпеки : поняття та зміст / А. В. Басов // Адміністративне право і процес. — 2012. — № 2 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://aplaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/2-2-2012/item/52-zabezpechennya-hromadskoyi-bezpeky-ponyattya-ta-zmist-basov-a-v>
2. Антонюк В. П. Формування та використання людського капіталу в Україні : соціально-економічна оцінка та забезпечення розвитку : монографія / В. П. Антонюк. — Донецьк : Ін-т ек-ки промисловості НАН України, 2007. — 348 с.
3. Безпека людського розвитку в правовій, соціальній державі : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. — Х. : НУ «Юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого», 2013. — 850 с.